

אינשי דמתא, אמר להם ברמז(30): "ריש נהרא אתא למתא שר העיר הגיע לעיר, והאידנא ועתה, נכיס ישחוט אבא לפום ברא האב בפני הבן וברא לפום אבא", כלומר, יגבה מהן ממון.

ובני העיר הבינו את הרמז, ומיגנזו כולי כו-א עלמא וכולם התחבאו.

כי אתי, כשהגיע שר העיר, אמר ליה אבוה דרבי זירא לשר העיר: מומאן נבעי? ממי נגבה מעות. הלא תושבי העיר מועטין. ונתרצה שר העיר בדבר מועט.

כי ניהא נפשיה, בעת פטירתו של אבוה דרבי זירא, אמר להו צווה לביתו: שקולו קחו תליסר מעי שלוש עשרה מטבעות דציירי לי בסדינאי שקשרתי לי בסדיני ושמרתי עליהם, והדרו ליה והחזירוהו לפלניא לפלוני, דשקלתינהו מיניה שלקחתי אותם ממנו, ולא איצטריכו לי ולא הוצרכתי

ראינוהו שמכניס בהמותיו לשדות אחרים — פסול(26). אבל סתם גבאי — כשר, ואינו פסול עד ששמענו עליו שלוקח יותר על קצבת המלך(27) (28).

הגמרא מספרת עובדה על צדקותו וישרותו של אביו של רבי זירא, שהיה גבאי מסים(29).

אבוה דרבי זירא, עבד גביותא היה גובה המסים תליסר שנין שלוש עשרה שנים.

ומנהגו היה שכי הוה אתי כשהגיע ריש נהרא שר העיר למתא לעיר. היה אומר לבני העיר לא להיראות לפניו, כדי שיחשוב שתושבי העיר מועטין, ואין ממי לגבות.

ואיך עשה, כי הוה אבוה דרבי זירא חזי רואה רבנן תלמידי חכמים מתושבי העיר, אמר להו אמר להם במפורש בלשון הפסוק: "לך עמי בא בחדריך". וכי הוה חזי סתם

רועה, עם כל רצונו, אינו יכול לשמור. [ועיין רש"י פרשת חיי שרה בגמליו של אברהם אבינו ע"ה].

ועוד, שמעשי הרועה שהן מחוץ לעיר, חשודים יותר, אבל גבאי שמעשיו גלויים, אם היה מקפח אנשים, כבר היו צועקים עליו, וכל זמן שלא צועקים עליו, מסתמא כשר הוא.

29. ויש לפרש, שהגמרא מביאה את העובדה, לחזק את דברי רב יהודה, שלא כל הגבאים פסולים.

30. היד רמ"ה מבאר שלאנשים פשוטים לא רצה לומר במפורש, שמא ילשינו עליו, אבל מתלמידי חכמים לא התיירא שילשינו.

26. ממה שאמר רבא לעיל שאין חילוק בין גסה לדקה, כבר משמע שמדובר בסתם רועה, דאם מדובר דוקא ברועה שתפסנוהו בקלקולו, מה הטעם לחלק בין גסה לדקה. ערוך לנר.

27. קשה, דאם מדובר בגבאי שתפסנוהו שלקח שלא ביושר, לכאורה מחזיר, ואם מחזיר — חוזר לכשרותו, ולמה פסלוהו.

ותירצו התוס' שאינו מחזיר, משום שאינו יודע למי להחזיר.

ועוד, שכיון שהוא ממשיך לעסוק בגביית מסים, הריהו חשוד לחזור לקלקולו.

28. והטעם לחלק בין רועה לגבאי, כתב היד רמ"ה: משני טעמים, האחד, שגבאי יכול לשמור עצמו, אם רוצה, מליטול דמי יתירתא. אבל

לתתם לשר העיר. (1)

שביעית".

וזו צדקותו וישרותו.

שנינו במשנתנו: **אמר רבי שמעון: בתחילה היו קוראין אותן אוספי שביעית, משרבו האנסין חזרו לקרותן סוחרי שביעית.**

חזרו לומר, שאותם שנקראו בעבר אוספים יקראו סוחרים, **ואחד זה ואחד זה, בין האוספין ובין הסוחרים — פסולים.**

אך הגמרא מקשה על כך מלשון המשנה.

ומבאר הגמרא: **מאי קאמר רבי שמעון?** מהו בתחלה ומהו בסוף, מי הם האנסין, ולמי קראו אוספי שביעית וסוחרי שביעית, ומה הנפקא מינה איך קוראים להם?

קשו התקשו בה באוקימתא זו בני רחבה: וכי **האי** ממציא מעות לעניים הם "משרבו האנסין"? הרי "משרבו התגרין" הסוחרים, **מיבעי ליה**, היה מתאים לרבי שמעון לומר?

פירות שביעית מותר לאוספם לצורך אכילה, וכשמגיע זמן הביעור שאינם נמצאים עוד בשדות, כל מין בזמנו, חייבים לבערם [לדעת רש"י פסחים נב ב הכוונה להפקירם במקום דריסת רגלי חיה ובהמה]. ואסור לסחור בפירות שביעית, שנאמר "והיתה שבת הארץ לכם לאכלה" ודרשינן: לאכלה, ולא לסחורה.

ומבאר הגמרא ביאור אחר.

אמר רב יהודה: הכי קאמר רבי שמעון: בתחילה היו חכמים אומרינן: אוספי שביעית לצורך אכילה, כשרין. (2) סוחרינן, פסולין.

אלא, גם בתחלה היו אומרים: **אחד זה ואחד זה**, בין הסוחרינן ממש ובין האוספין לצורך עצמן — **פסולין**, משום שהיו ממציאם מעות לעניים.

משרבו האנסין, שהם **ממציא מעות לעניים**, ואזלי עניים ואספו להו, שמשלמים לעניים כדי שיאספו את פירות השביעית עבורם, **ומייתי להו**, ויביאו להם את הפירות עבור המעות, ועל ידי כך הם "סוחרי

אבל **משרבו האנסין, ומאי נינהו, ארנונא**, שהמלך אנס את בעלי השדות לתת מס כך וכך כורין לשנה מתבואת השדה, ונמצא שלא אספו פירות שביעית במטרה לעבור על איסור, אלא לצורך מסי המלך, לכן אינם חשודים להעיד עדות שקר.

וטרם שהגמרא מסיימת לפרש את דברי רבי שמעון, מביאה ראייה, שהיה להם עסק עם ארנונא, שבעבורה התירו איסור שביעית.

1. היד רמ"ה מבאר, שגבה מפלוני כראוי, ולא ח"ו שלא בצדק, אלא שאחר כך לא הוצרך לתתם — לשלש עשרה מעות האלו — לשר העיר. אם מפני שנתרצה בלעדיהם, או מפני שלא בא לגבות, וכדומה. ולכן החזירם לו.

2. היד רמ"ה מבאר, כי אף שאספו יותר מן הצריך להם, ולפעמים היו מוכרין את המותר, אינם פסולים, כיון שלא נתברר שמטרתם לשם מסחר, אלא שחשבו שיאכלם.

כנראה שהיה קשה לו, שפשיטא שאוספי שביעית כשרין.

כמו דמכריי רבי ינאי: פוקו, צאו לשרות, וזרעו בשביעית, משום ארנונא.⁽³⁾

ועתה חוזרת הגמרא לבאר דברי רבי שמעון.

ולכן — חזרו לומר אוספין — כשרין. סוחרין ממש פסולין. [ופירוש המשנה הוא: חזרו לקרוא אותם, לפסולי עדות, סוחרין שביעית. כלומר, שרק הם פסולים].

מספרת הגמרא סיפור בענין שביעית⁽⁴⁾.

רבי חייא בר זרנוקי ורבי שמעון בן יהוצדק, הוו קאזלי הלכו לעבר שנה בעסיא⁽⁵⁾. פגע בהו פגש אותם ריש לקיש, ואיטפיל בהדיהו, התלווה אליהם, כי אמר, איזיל, אלך ואיחזי ואראה היכי עבדי עובדא, איך

עושים מעשיהם בעיבור השנה.

חזייה ראה ריש לקיש, לההוא גברא לאיש אחד דקא כריב, חורש שדהו בשנת השביעית. מחה ריש לקיש ואמר להן לרבי חייא בר זרנוקי ורבי שמעון בן יהוצדק: כהן חורש! זהו כהן שחורש בשביעית [והגמרא תבאר שהכהנים נחשדו על השביעית]⁽⁶⁾.

אמרו לו רבי חייא בר זרנוקי ורבי שמעון בן יהוצדק לריש לקיש: יבול החורש לתרץ עצמו, ולומר: אגיסטון אני בתוכו. רק שכיר אני, והקרקע הוא של נכרי. או, שהוא שכיר לבעל הקרקע שעובד את אדמתו לארנונא, וכמבואר לעיל שהתירו משום ארנונא.

תו עוד חזייה ראה ריש לקיש, לההוא גברא

3. רש"י מבאר, משום ששביעית בזמן הזה הוא מדרבנן.

והתוס' מבארים עוד, דהתירו משום פקוח נפש, שאם לא יפרעו למלך, יתפסם המלך, ומסתכנים בסכנת מוות.

ואין חייבים למסור הנפש על כך, כי רק על עבודה זרה גילוי עריות ושפיכות דמים חייבים למסור את הנפש. תוס' הרא"ש. ולא היתה זו שעת השמד — שחייבים למסור את הנפש על כל איסורי תורה — כי המלך לא התכוין להעבירם על דתם, אלא לצורך עצמו. חידושי הר"ן.

וביד רמ"ה משמע שהמלך היה לוקח שדותיהם [ולא היה פקוח נפש בדבר], אם לא פרעו המיסים, וסובר, ששביעית בזמן הזה הוא דרבנן, והיכא דאיכא פסידא לא גזרו רבנן.

והראב"ד (פרק א' מהלכות שמיטה ויובל) מבאר, שמדובר במקומות שלא כיבשום עולי בבל, שבהם הוי איסור שביעית מדרבנן.

והמאירי מביא עוד דעה, שמדובר שעשו את

עבודת הקרקע על ידי נכרי.

והרמב"ם (שם) מבאר, שמותר לזרוע רק לצורך חיילי ועבדי המלך.

4. והביאו את הסיפור, להוכיח שמותר לחרוש משום ארנונא. תורת חיים. וכנראה כוונתו, להוכיח שנהגו כן.

5. כתבו התוס', שאין הכוונה לעבר ממש את השנה, שהרי עסיא היא בחוץ לארץ, ואין מעברין את השנה בחוץ לארץ, ועוד, ששנת השביעית היתה, ואין מעברין בשנת השביעית, אלא הכוונה לחשב חשבונות לשנים הבאות, ויקדשו אותם בית דין בעתם ובמקומם.

6. היד רמ"ה מבאר, שריש לקיש סבר שאף שהתירו משום ארנונא לעבוד בשביעית, מכל מקום לכהן אסור, כי הם חשודים ביותר, ודילמא אינו עושה כן משום ארנונא. או שחשוד שיעשה בהם סחורה. וענו לו רבי חייא בר זרנוקי ורבי

אמר "כהן וזומר" כמו שמסופר קשה, הא נמי גם בהזומר לימרו היו יכולים ללמד זכות ולומר: **אגיסטון אני בתוכו?**

אלא צריך לשנות סדר הדברים, הא הזומר, **אמר ליה ברישא** זה היה קודם, **והדר אמר להו הך**, כהן וחורש, כיון שאי אפשר לומר שצריך לעצים, או תירוץ דומה, לכן אמרו דבר חדש, שיכול לומר אגיסטון אני בתוכו.

ומבאר הגמרא: **מאי שנא כהן**, למה אמר להן שהוא כהן. הלא איסור שביעית הוא לכל ישראל? **משום דכהנים חשידי אשביעית**, על איסור שביעית. כיון שהם מורים היתר לעצמם בחושבם, כשם שהותר להם תרומה וקדשי קדשים, כן הותרה להם שביעית, שהיא מקדושת ארץ ישראל.

והגמרא מוכיחה שכהנים חשודים על השביעית — ולכן החמירו עליהם חכמים.

דתניא,

תרומה "עולה" במאה. דהיינו סאה תרומה שנפלה למאה סאים של חולין, ואינה ניכרת התרומה, הרי היא בטלה ברוב, וכל המאה סאה מותרין באכילה לישראלים. ואילו אם נפלה לפחות ממאה, אינה בטילה, ואסורה לישראלים. ואז, מוכרין את כל הסאין [שהתרומה בתוכם] לכהנים. והמכירה היא בזול, כלומר, פחות ממחירם בשוק, כי קוניהם מועטים, רק כהנים, והמה משיגים

לאיש אחד, **דהוה כסח בכרמי**, קוצץ זמורות גפנים יבשים, ואסור לעשות כן בשביעית, שהוא תולדה של זורע. שיש בכך תועלת לגידול הגפנים.

מחה ריש לקיש, **ואמר להן**, לרבי חייא בר זרנוקי ורבי שמעון בן יהוצדק: **כהן וזומר!** זהו כהן שזומר בשביעית.

אמרו לו רבי חייא בר זרנוקי ורבי שמעון בן יהוצדק לריש לקיש: יכול הזומר לתרץ עצמו, **ולומר** שאינו זומר לצורך עבודת האדמה, אלא **לעקל בית הבד אני צריך** את הזמורות, לצורך עבודת בית הבד, לעשות מהם חבלים לקשור את קיבוץ הזיתים בעת שמטעינים עליו קורה לסחוט אותם. וזה אינו תולדה של זורע, ומותר בשביעית⁽⁷⁾.

הגיב ריש לקיש על דבריהם **ואמר להם: הלב יודע אם עושה כן לעקל, או לעקלקלות** לעבור על איסור שביעית. [כלומר, שהפריזו על המדה בלמדם זכות על עוברי עבירה].

וטרם שהגמרא ממשיכה לספר, היא מבררת את סדר הדברים, וכן למה אמר להם "כהן".

הי איזה מבין שניהם **אמר להו ברישא** בתחילה, האם על זה שחרש או על זה שזמר.

אילימא אם נאמר, **הא קמייתא** זה הראשון, "כהן וחורש" **אמר להו ברישא** ואחר כך

בית הבד, הוא דוקא באופן שאינו משביח את הגפן שבכרם, כי אם הוא משביח את הכרם, אסור לזמור, אף אם כוונתו היא רק לצורך הזמורות, ולא לצורך הגפן. תוס'.

ועיין מהרש"ל ומהרש"א.

שמעון בן יהוצדק, שיתכן שהקרקע הוא של ישראל, שהתירו לו משום ארנונא, והכהן הוא רק שכיר בתוכו.

7. מה שמותר לגזום ענפים מהגפן לצורך עקל

תרומה בחינם.

והברייתא דנה בתרומה שנפלה לפירות שביעית, בעוד שמותר לאכלם, דהיינו לפני זמן הביעור.

סאה תרומה שנפלה למאה סאין של שביעית — תעלה, כלומר, הרי היא בטילה. ומותרין כל הסאין באכילה לזרים. אבל אם נפלה לפחות מיבן, ממאה סאים, שאז אינה בטילה — ירקבו. יניחו אותם עד שירקבו, ואסור לאכלם.

והוינן בה, וכשהיינו באותה סוגיא, הקשינו: **אמאי ירקבו?** הלא יש עצה אחרת, שימכרנו לכהן בדמי תרומה בזול, ויקבל בעל הפירות מחיר זול על הפירות חולין דשביעית. כי מותר למכור פירות שביעית [באקראי⁽⁸⁾], אם יאכלו לפני זמן הביעור, חוץ מדמי אותה סאה של התרומה, שאותה אסור למכור, כי מצות נתינת תרומה לכהן היא נתינת חנם. ולמה ירקבו?

ואמר רבי חייא משמיה דעולא: זאת אומרת, התחדש כאן, נחשדו כהנים על השביעית, [להשהותם עד לאחר זמן הביעור⁽⁹⁾].

לכן אמר "כהן וחורש", "כהן וזמר".

עתה חוזרת הגמרא לספר: **אמרו רבי חייא בר זרנוקי ורבי שמעון בן יהוצדק על ריש לקיש: טרודא הוא דין!** קנתרן הוא זה ומטרידנו בדבריו. ולכן, **כי מטו להתם**, כאשר הגיעו לעלייה שבה מעברין את

השנה, ולא רצו שיטרידם ריש לקיש, פליקו **לאיגרא**, עלו למעלה לעלייה, שלפוח לדרגא מתותיה, העלו אתם את הסולם, כך שלא יוכל ריש לקיש לעלות אליהם.

אתא ריש לקיש לקמיה לפני דרבי יוחנן, אמר ליה ריש לקיש לרבי יוחנן: **בני אדם החשודין על השביעית**, כלומר, המסגרין על רשעים עובדי שדותיהן בשביעית, האם הם **כשרין לעבר שנה?**!

הדר חזר בו **ואמר: לא קשיא לי**, כי מידי דהוה דבר זה דומה **אשלשה רועי בקר** שמסופר בפרק שני [יח ב] ששמעו אותם חכמים אומרים, עדיין לא הגיע תקופת האביב. **ורבנן אחושבנייהו סמיך**. הסתמכו על בקיאותם בעונות השנה וחשבונותיהם. וכמו ששם הסתמכו על שלושת רועי בקר, כן אפשר להסתמך על רבי חייא בר זרנוקי ורבי שמעון בר יהוצדק.

והדר, ושוב חזר בו **ואמר: לא דמי עובדא זו לעובדא ההיא**. כי **התם**, שם שמעו חכמים את חוות דעתם [ובלי חוות דעתם גם היו מעברין, כמבואר שם] **והדר אימנו רבנן**, חזרו חכמים ונמנו במנין — שלשה, חמשה, ושבעה הנצרך לעיבור השנה — **ועיברה להיא שתא** את השנה ההיא. מה שאין כן **הבא**, במעשה של רבי חייא בר זרנוקי ורבי שמעון בן יהוצדק, איך אפשר לסמוך עליהם על עיבור שנה, הרי **קשר רשעים הוא**, וקשר **רשעים אינו מן המנין**, אינם נאמנין, וצריכין לבית דין נאמנין.

אמר רבי יוחנן: דא עקא, זו צרה, שאתה

8. על פי התוס'.

9. כן פירש היד רמ"ה.

קורא להם רשעים⁽¹⁰⁾.

כי אתו, כשהגיעו רבי חייא בר זרנוקי ורבי שמעון בן יהוצדק לקמיה לפני **דרבי יוחנן**, אמרו ליה לרבי יוחנן: ריש לקיש קרי לן "רועי בקר", ולא אמר מר ולא מידי? ולא מחית בו?!

אמר להו רבי יוחנן: **ואי קרי לכו**, אם היה קורא **לכם רועי צאן**, שהם גרועין יותר מרועי בקר, **מאי אמינא ליה**, מה יכולתי לומר לו?

ועתה מבארת הגמרא:

מאי קשר רשעים? היכן מצינו שקשר רשעים אינו מן המניין.

בעת המצור שעשה סנחריב מלך אשור על ירושלים בימי חזקיהו המלך, בספר מלכים [פרק יח כ] ובספר ישעיהו [פרק לו לט] בא רבשקה בשליחות מלך אשור, וחירף וגידף את ה' אלהי ישראל ואת עם קדושו ונחלתו. ומסופר שם שרצה לדבר עם המלך חזקיהו "ויצא אליו אליקים בן חלקיהו אשר על הבית, ושכנא הסופר ויואב בן אסף

המזכיר". ובהמשך כתוב שם כמה פעמים שהם היו המוליכים ומביאים של המלך חזקיהו.

ובספר ישעיהו [פרק כב] כתוב ששלח ה' את ישעיהו הנביא לשבנא אשר על הבית, ומקללו קללות נמרצות, והעביר את משרתו לאליקים בן חלקיהו. ולא נאמר שם על מה קללו, מה חטאו ומה גרם לחטאו.

הגמרא מבארת כאן את מעשיו, ודורשת חלק מן הפסוקים, וכן ש"קשר רשעים אינו מן המניין".

שבנא הממונה על בית המלך, הוה דריש היה דורש בתליכר רבוותא, לפני שלושה עשרה רבוא בני אדם.⁽¹¹⁾ ואילו חזקיה המלך הוה דריש היה דורש בחד פר רבוותא באחד עשר רבוא בני אדם.

כי אתא כשבא סנחריב וצר עלה דירושלים, כתב שבנא פתקא פתק, שדא ושלחו בגיירא עם חץ לסנחריב, ובו היה כתוב "שבנא וסיעתו ואנשיו [שהם יותר מאנשי חזקיה] השלימו אתך, ורוצים לעובדך. ואילו חזקיה וסיעתו לא השלימו".

וכן סוברים התוס' במסכת נדה (י ב) שמקשים שהרי רבי יוחנן היה תלמידו של רבי שמעון בן יהוצדק, ואם כן למה לא מיחה על שקראם "רועי בקר". [ומתרגמים ששני חכמים היו בשם רבי שמעון בן יהוצדק. עיי"ש.] משמע מקושיית התוס' שעל קוראם "רשעים" אכן מחה. אבל היד רמה כתב, וזה לשונו: "דא עקא, כלומר זו צרה שחכמים כאלו באין לידי חשד, והשנה מתעברת על ידך".

11. היד רמ"ה.

10. מדברי המהרש"א משמע שרבי יוחנן מחה בריש לקיש על שקראם רשעים, [וכנראה, פירש כן ברש"י, שרבי יוחנן אמר לריש לקיש: זה שאתה קורא להם רשעים היא הצרה].

ולכן מבאר, שמה שהתלוננו רבי חייא בר זרנוקי ורבי שמעון בן יהוצדק רק על מה שאמר עליהם ריש לקיש "רועי בקר", ולא על מה שקראם "רשעים", כי באמת תלונתם איננה על ריש לקיש, אלא על רבי יוחנן, למה לא מחה, ועל רועי בקר לא מחה, אבל על שקראם "רשעים" — אכן מחה.

מטלטלך טלטלה גבר".

אמר רב: **טלטולא דנברא קשי קשה יותר מדאיתתא מטלטול האשה** (14).

עוד כתוב שם: **"ועטך עטה"** [לפי פשוטו פירש שם רש"י: מלשון "עיט", יפריחוך כעוף בגלות]. ודרשינן: **אמר רבי יוסי ברבי חנינא: הפסוק מלמד אותנו, שפרחה בו צרעת. כתיב הכא: "ועטך עטה", וכתיב התם בפרשת מצורע: "ועל שפם יעטה"** ודרשינן: מה התם צרעת, אף כאן צרעת.

עוד כתוב שם: **"צנוף יצנפך צנפה כדור אל ארץ רחבת ידים, שמה תמות, ושמה מרכבות כבודך קלון בית אדוניך"**. צנוף מלשון מצנפת, דהיינו סבב יסבכוך חיילות סנחריב כדור כחומה (15), להגלותך אל ארץ רחבת ידיים, שמה תמות, ושמה, תמות מרכבות כבודו, יהיה לו קלון בית אדוניו.

תנא שנינו ברייתא: הוא בקש את קלון בית אדוניו ורצה למרוד בחזקיה, לפיכך נהפך כבודו שחשב שאם ישלים עם סנחריב יהיה לו כבוד לקלון. ואיך?

כי הוה נפיק איהו, כשבא שבנא לצאת עם סיעתו מחוץ לעיר, ויצא לפני סיעתו, וכשהיה בחוץ אתא גבריא אל המלאך, אחדיה

ונדרש ממה שנאמר בספר תהילים **"כי הנה הרשעים ידרכו קשת, כוננו הצם על יתר"**. כלומר, שעל ידי חץ, הראה רשעותו, שהלשין על אדוניו המלך חזקיה (12).

הוה קא מיסתפי היה מפחד חזקיה מיניה מן שבנא, אמר: **דילמא חס ושלום נטיה נוטה דעתיה רצונו דקודשא בריך הוא בתר שבנא, משום שהוא הרובא שרוב העם הם עם שבנא, וחשב שצריך ליבטל אל הרוב, וכיון דרובא מימסרי רוצים להתמסר לסנחריב, אינהו הוא וסיעתו נמי מימסרי צריכין להתמסר.**

בא הנביא ישעיהו ואמר לו: "לא תאמרון קשר לכל אשר יאמר העם הזה קשר" אל תחשוב בדעתך שמנינו של שבנא נחשב כרוב, כלומר, קשר רשעים הוא, התחברות של רשעים, וקשר רשעים אינו מן המנין, אינם נחשבים כרוב (13).

הלך שבנא לחצוב לו קבר בקברי בית דוד, ברוב גאוותו למרוד במלכות רצה להיקבר בקברות המלכים. בא נביא ופגשו במקום הקברות ואמר לו: "מה לך פה ומי לך פה כי הצבת לך פה קבר". אינך שייך לבני המלוכה, וקרוביך אינם קבורים כאן.

עוד כתוב שם שאמר לו הנביא: **"הנה ה'**

15. עוד מפרשים התוס': "כדור" כמו דר, דהיינו גר, כן יגלה, אל ארץ רחבת ידיים.

[וצ"ע כוונתם, וכן קשה על פירוש רש"י, שאם כן, לא התקיימה הנבואה, שהרי הרגוהו. ויש לבאר על פי דברי הרד"ק (מלכים שם) שחזקיה נודע לו ששבנא מורד בו, ולכן סילקו מלהיות הממונה על הבית, ומינה תחתיו את

12. המהרש"א דורש לה מלשון הפסוק: "על יתר", כלומר על שסיעתו הם יתר מסיעתו של חזקיה.

13. "אינו מן המנין" לפי פירוש המהרש"א הוא: אין הקב"ה מצטרף להמנין.

14. ומפרש הרד"ק: "לפי שהאשה תמצא יותר מרחמים בגלותה מן האיש". ועיין מהרש"א.

— נהרסים, הקב"ה שהוא צדיק, מה פעל מה השכר שהוא משלם לצדיקים.

וחד אחד משניהם אמר: אילו השתות שהוא בית המקדש — יהרם על ידי סנחריב בעצתו של שבנא, הקב"ה שהוא צדיק, מה פעל איה נפלאותיו.

ועולא אמר: אילו השתות [מלשון "שת" שמשים בקירות ליבון] שהם מחשבותיו של אותו רשע שבנא [שעליו נאמר מקודם: כי הנה הרשעים וכו'], אינן נהרסות, חזקיהו שהוא צדיק, מה פעל היכן שכר פעולתו, מצות ומעשים טובים, והרבצת תורה. ונדרש: כי בודאי השתות חייבות להיהרס, כי אם לא, צדיק מה פעל.

עתה מבאר הגמרא היכן מצינו שנקראו צדיקים: "שתות".

בשלמא למאן דאמר אילו מחשבותיו של אותו צדיק, ניחא, כי היינו דכתיב "כי השתות יהרסון", שתות מלשון "שיתה" — משית בקירות לבו.

ולמאן דאמר בית המקדש, נמי ניחא. דתנן שנינו במשנתנו: אבן היתה שם בכית המקדש במקום הארון, מימות נביאים ראשונים, ושתייה היתה נקראת, שמשם נשתת [התיסד] העולם, שנאמר: "דיבר

לדשא סגר את שערי העיר באפי משרייתיה בפני סיעתו שלא יוכלו לצאת.

ב-כ אומר ליה אנשי סנחריב לשבנא: משיריתך, הסיעה שלך, שכתבת לנו בפתק שרוצים להשלים, היבא, איה הם?! אמר להם שבנא: הדרו בי, חזרו בהם מהבטחתם אלי.

אמרו ליה: אם כן, אחוכי קא מחייבת בן אתה שם אותנו ללעג ולצחוק. נקבחהו בעקביו ותלאוהו בזנבי סוסיהם, והיו מגררין אותו על הקוצים ועל הברקנין ונהפך כבודו לקלון.

אמר רבי אלעזר: שבנא בעל הנאה היה הלך אחר תאוות לבו [ויש מפרשים: משכב זכור]. ודרשינן, כתיב הכא בשבנא "לך בא אל הסוכן הזה", וכתיב התם בבת שבע "ותהי לו סוכנת" למלך דוד לעת זקנותו לחממו, הרי שסוכן מלשון הנאות הגוף⁽¹⁶⁾.

הגמרא דורשת עוד דרשה שם בספר תהילים בענין חזקיהו המלך ומרידת שבנא בו.

עוד כתוב שם: "כי השתות יהרסון, צדיק מה פעל".

ונחלקו רב יהודה ורב עינא בדרשת הכתוב. חד אחד משניהם אמר: אילו השתות [צדיקים, כמובאר לקמן] שהם חזקיהו ופיעתו

16. לשון המהרש"א: "לפי שהיה שבנא תלמיד חכם ומלמד תורה ברבים, כמסופר ממנו שהיה דריש בתליסר רבוותא, ועל כן נקרא שבנא הסופר [עיין רש"י] כמו עזרא הסופר. ואמר, שאל תתמה על מה שהקדיח תבשילו כל כך ברבים, שהרי כבד העיד עליו הכתוב: לך בא אל

אליקים. ולא יכל לסלקו לגמרי מפני שרוב העם היו אתו. ובכך נתקיימה הנבואה]. ועוד מפרשים מלשון "כדור", שיגלגלוהו ככדור אל ארץ רחבת ידים, שכיון שאין מה שיעצור בעדו, הולך ומתגלגל [על פי המהרש"א והמצודות].